

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	15
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ. Οι πρόδρομοι ἐνὸς πολιτισμοῦ	21
Ἐπαγωγὴ	23
A' Ἡ ρωμαϊκὴ κληρονομιὰ τοῦ μεσαιωνικοῦ πολιτισμοῦ	25
‘Απὸ τὴν Δημοκρατία στὴν Αὐτοκρατορία 25. Ἡ διακυβέρνηση τῆς πρώιμης Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας 28. Οἰκονομικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθῆκες 29. Ἡ κρίση τοῦ ζου αἰώνα 32. Διοκλητιανὸς καὶ Κωνσταντίνος: τὸ διοικητικὸ ἐπίτευγμα 33. Διοκλητιανὸς καὶ Κωνσταντίνος: οἰκονομικὴ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ διάρθρωση 37. Ο τελευταῖος αἰώνας τῆς Δυτικῆς αὐτοκρατορίας: στρατιωτικοποίηση, ἀποκέντρωση καὶ συγχώνευση 40. Ἡ ἐπιβίωση τῆς Ρώμης 44.	
B' Ἡ διάπλαση μιᾶς χριστιανικῆς κοινωνίας	54
‘Η γέννηση μιᾶς θρησκείας 54. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Παύλου καὶ ὁ νέος περιούσιος λαὸς 56. Ὁ χριστιανισμὸς στὸν ρωμαϊκὸ κόσμο 56. Οἱ διωγμοὶ 58. Τέταρτος αἰώνας: ὁ θρίαμβος τοῦ χριστιανισμοῦ 60. Αἱρέσεις καὶ ὀρθοδοξία στὴν ὕστερη αὐτοκρατορία 62. Ἡ χριστιανικὴ κοινοπολιτεία: Ἐκκλησία καὶ κράτος στὴν ὕστερη αὐτοκρατορία 67. Ἡ ἄνοδος τοῦ παπισμοῦ 69. Πρώιμος μοναχισμὸς 72. Ὁ κανόνας τῶν Βενεδικτίνων 75. Χριστιανισμὸς καὶ κλασικὴ παιδεία 77. Μιὰ παράταιρη κλασικὴ κληρονομιά: Αὐγουστίνος καὶ Ἰσίδωρος 82.	
G' Ἡ Εύρωπη τῶν φυλῶν πρὶν ἀπὸ τὸν 8ο αἰώνα: οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Κέλτες	89
‘Ο Βορρᾶς πρὶν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους 89. Πολεμιστὲς καὶ ἀγρότες 93. Οἱ μετακινήσεις πληθυσμῶν στὸ ρωμαϊκὸ ἔδαφος 95. Οἱ Βησιγότθοι 97. Οἱ Ὀστρογότθοι 100. Ἡ κατάρρευση τῆς μεθορίου	

τοῦ Ρήνου 103. Οἱ Φράγκοι 104. Γῆ καὶ ἔξουσία: Φράγκοι βασιλέδες καὶ εὐγενεῖς κατὰ τὸν 6ο καὶ τὸν 7ο αἰώνα 107. Ρωμαϊκὴ καὶ πρώιμη μεσαιωνικὴ Βρετανία: "Ἄγγλοι, Σάξονες καὶ Γιούτες; 109. Οἱ Λομβαρδοὶ 113. Δίκαιοι, οἰκογένεια καὶ κοινωνία στὴ γερμανικὴ Εύρωπη 114. Βασιλιάδες καὶ τοπικοὶ ἡγεμόνες στὴ Γαλατία τῶν φυλῶν 119. Θρησκεία καὶ κοινωνία στὴ Γαλατία τῶν φυλῶν 122. Ὁ κελτικὸς μοναχισμὸς καὶ ὁ ἐκχριστιανισμὸς τοῦ Βορρᾶ 124. Οἱ Βενεδικτίνοι στὸν Βορρᾶ 125. Γράμματα καὶ τέχνες στὴν προκαρολίγγεια Εύρωπη: οἱ λαϊκοὶ 126. Γράμματα καὶ τέχνες στὴν προκαρολίγγεια Γαλατία: ὁ κλῆρος 129.

Δ' Ἡ ἀνατολικὴ κληρονομιὰ

134

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ. Ἀπὸ τὴν Ρώμη στὸ Βυζάντιο 134. Ἡ βασιλεία τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527-565) 135. Πέρσες, Σλάβοι καὶ μουσουλμάνοι: οἱ ἐπιθέσεις στὴν αὐτοκρατορία κατὰ τὸν 7ο αἰώνα 138. Ἡ δυναστεία τῶν Ἰσαύρων (712-842) καὶ ἡ Εἰκονομαχία 140. Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία κατὰ τὸν 9ο καὶ τὸν 10ο αἰώνα 141. Ἡ διακυβέρνηση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας 143. Βυζαντινὸς πνευματικὸς πολιτισμός: ἔνας ἐλληνικὸς κόσμος 147. Ἡ βυζαντινὴ οἰκονομία 148. Ἡ Ρωσία 150.

ΤΟ ΙΣΛΑΜ. Κοινωνία καὶ θρησκεία στὸν πρώιμο ἀραβικὸ κόσμο 152. Ἡ πορεία καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Μωάμεθ 153. Ἡ γενεὰ μετὰ τὸν Μωάμεθ 156. Τὸ χαλιφάτο τῶν Ὄμμεϋαδῶν (661-750) 159. Τὸ χαλιφάτο τῶν Ἀββασιδῶν: ἡ πρώιμη περίοδος (750-892) 162. Ἡ κρίση τοῦ 10ου αἰώνα 165. Δυτικὸ Ἰσλάμ: τὸ Μαγκρὲμπ καὶ ἡ Αἴγυπτος 168. Δυτικὸ Ἰσλάμ: Σικελία 170. Δυτικὸ Ἰσλάμ: Ἰσπανία 171. Ἡ οἰκονομία τοῦ πρώιμου Ἰσλάμ 174. Ἰσλαμικὸς πνευματικὸς πολιτισμὸς 176.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ. Ἡ γέννηση ἐνὸς πολιτισμοῦ: ἡ Εύρωπη τοῦ πρώιμου Μεσαίωνα (περὶ τὸ 700-920)	181
Εἰσαγωγὴ	183

Ε' Ἡ καρολίγγεια Δύση: Ἡ Εύρωπη τοῦ 8ον καὶ τοῦ 9ον αἰώνα 184

Ἡ γένεση μιᾶς δυναστείας 184. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 751 186. Τὸ ἔργο τοῦ Καρλομάγνου (768/771-814) 187. Ἡ αὐτοκρατορικὴ στέψη τοῦ 800 καὶ ἡ θεοκρατικὴ μοναρχία 190. Ἡ κρατικὴ ὄργα-

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

νωση κατὰ τὴν καρολίγγεια ἐποχὴ 193. Ἡ καρολίγγεια ἀναγέννηση: ἀναβίωση καὶ ἔδραιώση τῆς κλασικῆς παράδοσης 197. Οἱ ὕστεροι Καρολίγγειοι 207. Οἱ νέες εἰσβολὲς 209. Ἰσλανδία 210. Οἱ Σκανδιναβοὶ καὶ ἡ Καρολίγγεια αὐτοκρατορία 212. Οἱ Σκανδιναβοὶ καὶ ἡ ἐμφάνιση τῆς ἀγγλικῆς μοναρχίας 212. Ἡ γέννηση τῶν φεουδαρχικῶν σχέσεων στὴν Εὐρώπη τοῦ πρώιμου Μεσαίωνα 216. Υποτέλεια 218. Τὸ φέουδο 220. Ἡ στρατιωτικὴ ὁργάνωση τῆς φραγκικῆς Εὐρώπης 221. Ἡ χωροδεσποτεία καὶ ὁ φεουδαρχικὸς δεσμὸς 223. Ἡ γεωγραφικὴ διασπορὰ τῶν φεουδαρχικῶν σχέσεων 226.

Σ' Ἀλλαγὴς στὴ γῆ 230

Ἡ *villa* καὶ τὸ χωριό κατὰ τὸν πρώιμο Μεσαίωνα 230. Ἡ οἰκονομικὴ διάσταση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς 234. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας μετὰ τὸ 700 237. Ἡ ἀγροτικὴ κοινωνία 238. Ἡ γεωγραφικὴ ἔξαπλωση τῆς χωροδεσποτείας 243. Γυναικες, παιδιά, οἰκογένεια 245. Τὸ ἐμπόριο μακρινῶν ἀποστάσεων στὴν Εὐρώπη τοῦ πρώιμου Μεσαίωνα 247. Τὸ διαπεριφερειακὸ ἐμπόριο κατὰ τὸν 8ο αἰώνα 250. Τὸ ἐμπόριο κατὰ τὸν 9ο καὶ τὸν 10ο αἰώνα 253. Οἱ ἀπαρχὲς τοῦ ἀστικοῦ βίου 256.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ. Ἡ ἐνηλικίωση ἐνὸς πολιτισμοῦ: ἡ Εὐρώπη στὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα (περὶ τὸ 920–1270) 263
Εἰσαγωγὴ 265

Ζ' Διακυβέρνηση καὶ πολιτική: αὐτοκράτορες καὶ πάπες 267

Ἡ βασιλικὴ διακυβέρνηση στὴ Γερμανία κατὰ τὸν πρώιμο Μεσαίωνα 273. Λαϊκὴ περιβολὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ μεταρρύθμιση 276. Ἐκκλησία καὶ πολιτικὴ στὴν Ἰταλία τοῦ 11ου αἰώνα 280. Ἡ ἔρις τῆς περιβολῆς: ἡ πρώτη φάση 282. Ἡ λύση τῆς ἔριδας τῆς περιβολῆς 285. Ἡ παπικὴ μοναρχία καὶ ἡ χριστιανικὴ κοινότητα 288. Ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γερμανία κατὰ τὸν 12ο αἰώνα: ἐπιτυχία καὶ ἀποτυχία τοῦ θεσμικοῦ καὶ ἐδαφικοῦ κράτους 293. Ἡ βασιλεία τοῦ Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα: ἀναδιοργάνωση καὶ ἐκφεουδαρχισμὸς τῆς Γερμανίας 296. Οἱ Γερμανοὶ στὴν Ἰταλία 298. Ἡ ἐποχὴ τοῦ Φρειδερίκου Β' 303. Ἡ διάλυση τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Χοενστάουφεν 311. Οἱ Γερμανοὶ στὴ σλαβικὴ Ἀνατολὴ 313. Ρωσία 315.

H' Διακυβέρνηση καὶ πολιτική: ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία στὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα 318

ΑΓΓΛΙΑ. Ὅτερη ἀγγλοσαξονικὴ Ἀγγλία 318. Ἡ Νορμανδία καὶ οἱ δούκες της 321. Ἡ ἐγκατάσταση τῶν Νορμανδῶν στὴν Ἀγγλία 322. Ἀγγλονορμανδικὴ Ἀγγλία: ἡ δεύτερη γενιὰ 327. Ἐρρίκος Β' (1154-1189): ἡ γένεση τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοῦ δικαίου 331. Ριχάρδος Α' καὶ Ιωάννης 337. Ἡ Μεγάλη Χάρτα 343. Ὁ Ἐρρίκος Γ' 345.

ΓΑΛΛΙΑ. Οἱ πρῶτοι Καπετίδες 348. Ἀλλαγὴς στὴ γαλλικὴ διακυβέρνηση κατὰ τὸν 12ο αἰώνα 350. Ἡ βασιλεία τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου 353. Λουδοβίκος Η' (1223-1226) 356. Ἀγιοσύνη καὶ τέχνη τῆς διακυβέρνησης: ἡ ἐποχὴ τοῦ Λουδοβίκου Θ' 357. Ἡ μεταβαλλόμενη φύση τοῦ δικαίου 361.

Θ' Εὐγενεῖς καὶ σταυροφόροι 366

Εὐγένεια καὶ ἀριστοκρατία: ἐγκαθίδρυση καὶ σύνθεση τῆς ἄρχουσας εὐρωπαϊκῆς ἐλίτ 366. Ἡ ζωὴ τῶν εὐγενῶν 371. Ἡ ἀρχόντισσα 374. Οἱ οἰκονομικοὶ πόροι τῶν εὐγενῶν 375. Ἀλλαγὴς στὶς φεουδαρχικὲς σχέσεις: ἡ ὑποτέλεια 377. Ἀλλαγὴς στὶς φεουδαρχικὲς σχέσεις: τὸ φέουδο 381. Κάστρα καὶ ὁπλισμὸς 383.

ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ 385. Ἡ πρῶτη σταυροφορία 388. Τὸ λατινικὸ βασίλειο τῆς Ιερουσαλήμ 391. Ἡ δεύτερη σταυροφορία καὶ τὰ ἐπακόλουθά της 394. Ἡ τρίτη σταυροφορία 396. Ἡ τέταρτη σταυροφορία 397. Τὸ κίνημα τῶν σταυροφοριῶν, 1204-1244 400. Οἱ σταυροφορίες τοῦ ὄγίου Λουδοβίκου 401. Οἱ ἐπιπτώσεις τῶν σταυροφοριῶν 403. Ἡ Ισπανία στὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα 405. Ἀλλαγὴ στὴν Ἀνδαλουσία 407. Ἀπὸ τὸ Τολέδο στὴ Σεβίλλη 408. Δίκαιο, κοινωνία καὶ ἐθνότητες στὴν Ισπανία τοῦ 13ου αἰώνα 411.

Γ' Κοινωνικὲς καὶ οἰκονομικὲς ἀλλαγὲς στὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα 415

Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ 415. Τὸ χωριὸ 416. Ἡ ἀγροτικὴ κατοικία 417. Ἀγροτικὴ τεχνολογία καὶ τεχνικὲς καλλιέργειας 420. Ἡ ἐπέκταση τῆς καλλιεργήσιμης γῆς 423. Οἱ κοινωνικὲς συνέπειες τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομικῆς ἐπέκτασης 427. Μισδές αἰώνας κρίσης: 1175-1225 430. Ἡ ὑπερθέρμανση τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκονομίας, 1225-1275 431.

Η ΖΩΗ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ 434. Πόλεις καὶ βιοτεχνικὴ παραγωγὴ 437. Ἀστικὴ κοινωνία καὶ διοίκηση τῶν πόλεων στὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα 439. Οἱ συντεχνίες 444. Οἱ πόλεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

καὶ ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς διεθνοῦς οἰκονομίας 448. Σκηνές ἀπὸ τὴν μεσαιωνικὴν πόλην 450. Οἱ ἐμποροπανηγύρεις 452. Τράπεζες καὶ πίστωση 454. Χρῆμα καὶ κοπὴ νομισμάτων 456. Τὸ ἐμπόριο στὴν Βαλτικὴν καὶ ὁ Βορρᾶς 458. Οἱ γυναικεῖς στὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα 459.

ΙΑ' Ἡ πνευματικὴ ἀφύπνιση τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπης 465

Ἡ «δόθωνικὴ ἀναγέννηση» 465. Οἱ ἀλλαγές μετὰ τὸ 1000 468. Ἡ ἔξελιξη τῶν λαϊκῶν γλωσσῶν 469. Ἡ λογοτεχνία τῶν εὐγενῶν 471. Τὰ ἔπη 472. Οἱ μυθιστορίες 475. Λυρικὴ ποίηση 478. Ἡ Μυθιστορία τοῦ Ρόδου 482. Ἡ λογοτεχνία τῶν ἀστῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν 484. Ἡ γέννηση τοῦ δράματος 485. Ἡ μουσικὴ κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα 487. Οἱ φοιτητὲς διασκεδάζοντας: γολιαρδικὴ ποίηση 489. Οἱ φοιτητὲς μελετοῦν: κύκλοι σπουδῶν 491. Ὁ θρίαμβος τῆς λογικῆς 494. Πέτρος Ἀβελάρδος (1079-1142) 495. Τὰ πανεπιστήμια 499. Ἡ δργάνωση τῶν πανεπιστημίων 502. Ἡ ἔξαπλωση τῶν πανεπιστημίων 505. Ἡ φοιτητικὴ ζωὴ 507. Φιλοσοφία καὶ θεολογία: ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Ἀριστοτέλη 513. Ἡ ἐποχὴ τῶν πραγματειῶν (*summae*) 516. Τέχνη καὶ ἀρχιτεκτονική: ὁ γοτθικὸς καὶ ὁ ρομανικὸς ρυθμὸς 520.

ΙΒ' Ὁ πνευματικὸς βίος κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα 528

Μοναχισμός, παλαιὸς καὶ νέος 528. Ἐρημίτες, κανονικοὶ καὶ μοναχοὶ κατὰ τὸν 12ο αἰώνα 530. Οἱ Κιστερκιανοὶ 531. Γυναικεῖα μοναστήρια 533. Ἱερεῖς καὶ ἱερομόναχοι 534. Λαϊκὴ θρησκεία 535. Οἱ αἱρέσεις καὶ ἡ μίμηση τοῦ Χριστοῦ 543. Οἱ Βάλδιοι 544. Οἱ Καθαροί 545. Ἡ παπικὴ Ἱερὰ Ἐξέταση 548. Τὰ ἐπαιτικὰ τάγματα: ἡ νομιμοποίηση τῆς μίμησης τοῦ Χριστοῦ 550. Βεγίνες καὶ Βεγάρδοι 559. Οἱ Ἐβραίοι κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα 560.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ. Τὸ γῆρας ἐνὸς πολιτισμοῦ: ὁ ὄστερος Μεσαίωνας, 1270-1500 567

Εἰσαγωγὴ 569

ΙΓ' Νέοι οἰκονομικοὶ προσανατολισμοὶ καὶ κοινωνικὴ κρίση τὸν ὄστερο Μεσαίωνα 571

Οἱ ρίζες ἐνὸς μακροχρόνιου προβλήματος 571. Ὁ Μαῦρος Θάνατος 574. Οἱ συνέπειες τῶν ἐπιδημιῶν στὸν ἀγροτικὸν τομέα 576.

Οι συνέπειες τῶν ἐπιδημιῶν στὶς πόλεις 579. Τὸ πρόβλημα τῆς φτώχειας 582. Κοινωνία καὶ διακυβέρνηση στὶς πόλεις 584. Οἱ εὐγενεῖς κατὰ τὸν ὑστερὸ Μεσαιῶνα 588. Οἱ μεγάλες ἔξεγέρσεις 590. Κατευθύνσεις καὶ τεχνικὲς τοῦ ἐμπορίου: οἱ Ἰταλοὶ καὶ ὁ Νότος 596. Κατευθύνσεις καὶ τεχνικὲς τοῦ ἐμπορίου: οἱ Ἰταλοὶ καὶ ὁ Βορρὸς 597. Ἡ γερμανικὴ Χάνσα 602. Γυναῖκες, παιδιὰ καὶ οἰκογένεια κατὰ τὸν ὑστερὸ Μεσαιῶνα 603. Οἰκογένειες, βεντέτες καὶ διακυβέρνηση 604. Γάμος καὶ νοικοκυριδ 605. Γονεῖς καὶ παιδὶα 607. Οἱ γυναικεῖς στὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ 611.

IΔ' Διακυβέρνηση καὶ πολιτικὴ κατὰ τὸν ὑστερὸ Μεσαιῶνα 617

ΠΟΛΕΜΟΣ, ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. Ἡ Ἰταλία μετὰ τοὺς Ἀνδργαυοὺς 617. Ἡ γεμόνες καὶ πολιτικὴ στὴ Γερμανία μετὰ τοὺς Χοενστάουφεν 619. Περιφερειακὸ θεσμὸ καὶ δημόσιες ἀρχὲς στὴν ὑστερη μεσαιωνικὴ αὐτοκρατορία 624. Ἡ Ρωσία καὶ ἡ Ἀνατολὴ 626. Ἐλληνες, μουσουλμάνοι καὶ Μογγόλοι 627. Οἱ Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι 629. Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία πρὶν ἀπὸ τὸν Ἐκατονταετὴν πόλεμο 631. Ὁ Ἐκατονταετὴς πόλεμος (1337–1453) 634. Τὸ τέλος τοῦ Ἐκατονταετοῦ πολέμου καὶ οἱ συνέπειές του 638. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος 644.

Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ. Ἄγγλια 648. Γαλλία 652. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν θεσμῶν: Ἄγγλια 656. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν θεσμῶν: Γαλλία 661. Πόσο ἀποτελεσματικὴ ἦταν ἡ διακυβέρνηση κατὰ τὸν ὑστερὸ Μεσαιῶνα; 663.

ΙΕ' Κράτος, νοῦς καὶ πνεῦμα στὴν Εὐρώπη τοῦ ὑστερού Μεσαιῶνα 668

Ἐκκλησία καὶ κράτος 668. Τὸ μεγάλο δυτικὸ σχίσμα 672. Τὸ συνοδικὸ κίνημα 673. Ἡ πολιτικὴ σκέψη 677. Ἡ παιδεία καὶ ἡ διάδοση τῆς κοσμικῆς πνευματικῆς παραγωγῆς 681. Μουσικὴ καὶ λογοτεχνία τῶν λαϊκῶν γλωσσῶν 684. Ἀλλαγές στὴ θρησκευτικὴ ἔκφραση 690. Οἱ αἱρέσεις κατὰ τὸν ὑστερὸ Μεσαιῶνα 695. Ὁ ὄρθοδοξος νοῦς 698. Ἡ ἵταλικὴ Ἀναγέννηση καὶ τὸ τέλος τοῦ Μεσαιῶνα 701.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΑΡΤΕΣ	709
1. Ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, 14-395	710
2. Ἡ διάδοση τοῦ χριστιανισμοῦ, 325-814	712
3. Γερμανικὰ βασίλεια τῶν φυλῶν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς θου ὧς τὰ μέσα 8ου αἰώνα	715
4. Βυζάντιο, Ἰσλάμ καὶ σταυροφορικὰ κράτη τοῦ 12ου αἰώνα	716
5. Ἡ καρολίγγεια Δύση	718
6. Ἡ Γερμανία ἀπὸ τὸν 10ο ὧς τὸν 13ο αἰώνα	720
7. Ἡ Ἰταλία στὰ τέλη τοῦ 11ου αἰώνα	721
8. Ἀγγλία, 800-1066	722
9. Ἡ Ἱβηρικὴ χερσόνησος κατὰ τὸν Μεσαίωνα (τὰ στάδια τῆς ἀνάκτησης μουσουλμανικῶν ἐδαφῶν ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς)	723
10. Ἡ Γαλλία, περὶ τὸ 1130 ὧς τὸ 1259	724
11. Ἐμπόριο καὶ βιοτεχνία κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μεσαίωνα	726
12. Ἡ οἰκονομία τῆς κεντρικῆς καὶ βόρειας Εὐρώπης κατὰ τὸν 14ο καὶ τὸν 15ο αἰώνα	728
13. Ἡ Εὐρώπη τὸν 15ο αἰώνα	730
 Εύρετήριο	 733